

ПРО ШЛЯХИ СТВОРЕННЯ ПОЗИТИВНОГО НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розкривається роль створення найбільш сприятливих умов у процесі навчання для досягнення позитивних результатів. Розглядаються деякі прийоми створення позитивного навчального оточення виходячи з досвіду автора. Описано деякі труднощі, з якими доводиться стикатися під час навчального процесу та можливості уникнути найбільш типових помилок.

Ключові слова: почуття безпеки; позитивні емоції; сприятлива атмосфера; рівноправні учасники процесу навчання; позиція співпраці.

Постановка проблеми. У сучасному житті люди намагаються досягти успіху, побудувати кар'єру в умовах жорсткої конкуренції. Починається пошук шляхів до досягнення мети і окрім іншого все більше набирають популярності всілякі тренінги особистісного росту, а разом з ними і фігура суворого тренера, який вимагає вийти із зони комфорту для скорішого досягнення мети, найкращих результатів, швидкого кар'єрного зростання тощо. Цей експерт з особистісної ефективності вимагає із «палицею в руках» у людини бути краще на межі, а іноді і поза межами її можливостей, вважаючи необхідним постійно створювати ситуацію напруги та так званого челенджу. Однак сучасна психологія вже довела, що для нормального психологічного розвитку людині необхідне почуття безпеки.

Аналіз досліджень і публікацій. Відповідно до піраміди потреб людини А. Маслоу, саме почуття, що тобі нічого не загрожує є однією з базових потреб людини [4]. Людина, яка знаходиться в постійній напрузі, може деякий час працювати на позитивний результат доволі продуктивно. Але, на думку багатьох психологів, це не може бути довготривалим успіхом – для досягнення саме такого успіху людині потрібне відчуття впевненості у своїх силах, спокою і рівноваги, якого не може бути в ситуації постійного стресу. Дитина добре розвивається лише за наявності батьківської турботи та піклування.

Але це стосується не лише дітей. Дорослій людині також потрібно почуття захищеності та спокою. Спокою, який не є стагнацією, а є внутрішнім відчуттям, що ти важливий, твоя думка потрібна, тебе не образять, навіть якщо ти помилився. Відомому американському гумористу Марку Твену належать мудрі слова: «Людина не може бути задоволена власним життям, якщо вона не задоволена собою» [9]. Вочевидь, кожен викладач має замислитись над проблемою створення позитивних емоцій у тих, кого він навчає. Саме емоції

важливі для створення мотивації встати вранці і почати діяти. Даніель Голман у книзі «Емоційний інтелект» вказує на важливість врахування емоційної сфери для найкращого подолання труднощів під час навчання [2]. Якщо відсутня емоційна складова, рано чи пізно логічні доводи втрачають свою силу. Це може призвести до апатії – втрачання інтересу до всього, що відбувається навколо. Тому привітність, похвала, щира зацікавленість є тим, без чого не буде тривалого успіху. Д. Карнегі зауважив у своїй книзі про пошук друзів, що найкращим словом для будь-якої людини є її власне ім'я [3]. Тому не варто нехтувати навіть такою простою порадою, яка є дуже маленьким, але кроком по створенню позитивного та сприятливого оточення.

Психологи Е. Вул і Д. Уокер із університета Каліфорнії (University of California, San Diego) опублікували дослідження у журналі Psychological Science, яке називає таке явище «ефектом черлідінга». Спілкуючись з однією людиною, ми сприймаємо її індивідуальні якості та особливості. Спілкуючись із групою людей, ми часто враховуємо середні якості усіх її учасників. Д. Уокер зазначає, що ми бачимо групу єдиним цілим і групи можуть бути як більш, так і менш привабливими. Викладач має знати про можливість такого ефекту і не допускати перенесення будь-якої негативної емоції, пов'язаної з окремою ситуацією на групу в цілому [1].

Метою даної статті є вивчення можливостей створення найбільш сприятливого та комфортного навчального середовища. Ми вважаємо головною задачею педагога виховувати щасливу людину, тому що тільки така людина буде спроможною змінювати життя на краще. Саме для цього мають бути створені умови, які сприятимуть тому, щоб людина мала змогу бути задоволеною собою – тобто своєю діяльністю та її результатами. У процесі навчальної діяльності всі студенти відчують різноманітні емоції та почуття у формі

переживань, які є відображенням реальної дійсності що їх оточує. Усі ці різні форми переживань та настроїв утворюють емоційно-почуттєву сферу людини і за несприятливих або стресових зовнішніх умов можуть виникати такі негативні наслідки як тривожність і навіть стресовий стан.

Виклад основного матеріалу. Перед кожним викладачем стоїть проблема створення найбільш сприятливої атмосфери у процесі навчання і кожен вирішує її по-своєму.

Кожен викладач стикається з проблемою неоднорідності груп, у яких завжди є більш підготовлена група студентів і група, яка потребує особливої уваги, тому що рівень підготовки є низьким. Типовою помилкою викладача може бути перенесення ставлення до деяких студентів у групі, які не дуже хочуть працювати, до всієї групи загалом. Іноді викладач навіть сам не усвідомлює причини певного ставлення до групи і тут є важливим не переносити однакове ставлення до всіх, хоча, з іншого боку, однією з головних вимог є бути неупередженим і не виділяти когось особливим чином, ображаючи інших. Зрозуміло, що майстерністю викладача є вміння підтримати такий баланс, за якого кожен студент буде вважати себе важливим та рівним серед інших. Той, чий рівень підготовки є низьким, має відчувати, що це є тимчасовою проблемою, яку йому готові допомагати вирішувати і ставлення до нього як до людини не залежить від його знань з предмета.

Ще однією проблемою для викладача, особливо такого, який ще не має досвіду роботи, є бажання бути ідеальним в очах студентів. Дуже типовою є ситуація, коли викладач ніяковіє, не знаючи відповіді на питання, і намагається всіляко приховати це. Наприклад, це може стосуватися іноземної мови, де завжди знайдеться слово, якого ти не знаєш. У такому випадку треба показати студентам, що навчання є постійним процесом, який триває все життя і викладач нічим не відрізняється від студента в подібній ситуації. Намагання ж приховати те, що тобі щось невідомо, може виглядати жалюгідним і не викличе поваги. Навпаки, треба не розгубитись, а запропонувати дізнатися відповідь разом, з'ясувати будь-яке питання шляхом збору додаткової інформації тощо. Лише ставлення до студентів як до рівних учасників процесу навчання є запорукою створення так званої зони комфорту цієї діяльності. Психологи навіть назвали намагання не виглядати краще за інших «ефектом Коломбо», вживаючи ім'я відомого детектива, який робив вигляд, що співрозмовник часто є розумнішим за нього, тим самим спонукаючи його до більш легкого, невимушеного спілкування. Таким прийомом вдало користувалося багато відомих ораторів, зокрема цим славився колишній президент Сполучених Штатів Рональд Рейган, який під час промо-ви міг раптом почати заїкатися, або пожартувати над самим собою, показуючи аудиторії, що він є одним із них, не кращий за інших. І таких прикладів ораторської майстерності безліч. Зрозуміло, це в жодному разі не є заклик до непрофесіоналізму, непідготовленості, чи нещирого прикидання. Звичайно, викладач має викликати повагу рівнем своїх знань, але водночас він

не має бути якимось недосяжним ідеалом, що знаходиться десь на горі навчального процесу. Знов можна підкреслити необхідність набуття вміння тримати баланс між досвідченою і впевненою в собі людиною і звичайною людиною, яка має право на помилку, право чогось не знати або забути.

Ще одним із методів створення зони комфорту навчання є визнання права кожного студента на власну думку з приводу того, що обговорюється в цьому процесі. Власна думка завжди спирається на життєвий досвід людини, і проблемою інколи може ставати той факт, що досвід викладача є багатшим за досвід молодшої за віком людини. Основним принципом тут має стати не суперечка, а можливість висловити цю думку, довести її, хоча вона може здаватися викладачу неправильною. Так, при обговоренні історичних та політичних подій студенти-історики часто можуть висловити оцінки, що не збігаються з оцінкою викладача. До речі, інколи ці оцінки можуть бути більш сучасними, ніж стереотипний, традиційний погляд викладача, якого він набув у минулі роки, коли оцінка певних історичних подій була зовсім іншою і, можливо, навіть протилежною. Ніхто не може бути знавцем всього на світі. Лише толерантне ставлення до будь-якої думки, можливість висловити її, не боючись бути розкритикованим, може створити умови, які в подальшому сприятимуть створенню комфортного простору навчального процесу. Це зовсім не означає, що викладач має обов'язково з усім погодитись – це не викличе поваги до нього, він також має право на аргументоване відстоювання своєї думки. Але це має бути у формі доброзичливої дискусії, де ніхто не зловживає авторитетом та більшим життєвим досвідом і не боїться показати, що його думка у процесі обговорення змінилась під впливом чужих аргументів. Саме можливість змінити свою думку під впливом вагомих аргументів є одним із важливих результатів у процесі навчання з обох сторін – викладача та студентів.

Наприклад, при обговоренні зі студентами-психологами теми впливу сім'ї на особистість людини нами обговорювалася стаття про вплив порядку народжуваності на характер людини, пояснюючи певні риси тим, якою по порядку народилася дитина. Це надало можливість застосувати життєвий досвід кожного студента із власної сім'ї і, або погодитись, або спростувати думку автора, спираючись на власний досвід. У багатьох випадках студенти погодились, що перша дитина більш націлена на успіх, а єдина в сім'ї більш схильна до егоїзму, але було і досить багато прикладів, які суперечили висновкам автора. Студенти наводили багато прикладів із власного життя та життя друзів та знайомих, які спростовували деякі твердження автора, не співпадали з ними. Таке обговорення переконало студентів, що їхній досвід є цінним, їхня думка не менш важлива і завжди має право на існування.

Однією з порад для ефективного заняття, де панує сприятлива атмосфера, є проведення цікавої дискусії. Кожен хоче приходити туди, де цікаво і де чекають саме на твою думку. Кожна людина бажає висловити власну думку з приводу захоплюючої проблеми,

дізнатися думку інших, порівняти зі своєю. Головним для проведення дискусії є наявність значущої проблеми для обговорення (у соціальній, культурологічній, професійній сфері тощо). Тема з такої дискусії має бути ретельно продумана викладачем у зв'язку з темою, що вивчається.

Наприклад, у вивченні теми «Clothes in Our Life» («Одяг») цікавим зазвичай буває обговорення того, чи може одяг бути відображенням внутрішнього світу людини, демонстрацією її протестного настрою, або, навпаки, конформізму. Студенти зазвичай цікавляться людьми, які вплинули на світ моди, змінили погляд суспільства на деякі аспекти, або навіть здійснили цілу революцію. У темі «Describing Appearance» («Зовнішність») цікавим є обговорення того, наскільки ми можемо довіряти першому враженню про людину. Студенти отримують можливість описати випадки з власного досвіду, коли вони зробили правильний висновок, або помилилися, судячи по зовнішньому виду людини, як доказ своєї позиції з приводу теми дискусії. Таким чином, планування заняття не просто як тренування певних навичок і відпрацювання нової лексики, а як створення майданчика висловлення думки, можливості дізнатися щось нове і цікаве, відстояти свої погляди, є запорукою того, що воно досягне не тільки навчальної мети, але буде сприяти бажанню працювати і досягати подальших успіхів. Для того, щоб брати участь у дискусії, студенту необхідно во-

лодіти певним набором навичок, включаючи інтелектуальні вміння та навички мовленнєвої діяльності. Саме цих останніх навичок студентам може бракувати. Часто студент не може повноцінно взяти участь у дискусії через нестачу навичок мовлення, однак має бажання висловити свою думку, яка може бути цікавою. Дискусія має спрямовуватись викладачем таким чином, щоб кожен міг стати її рівноправним та повноцінним учасником. Інколи навіть доводиться надати можливість висловити цю думку рідною мовою, а потім допомогти з перекладом на іноземну – таким чином у студента формується впевненість, що за будь-яких умов його думка є важливою і виникає більше бажання навчатися висловлюватися іноземною мовою краще, ніж коли в нього немає можливості це зробити через брак відповідних знань та навичок. Жоден студент не має почуватися «другосортним», це є головною умовою створення сприятливої атмосфери на будь-якому занятті.

Висновки. Головним для створення комфортного навчального середовища є врахування інтересів усіх студентів, однаково поважливе ставлення до всіх, незалежно від їхньої успішності, наявність дружельної атмосфери і відсутність стресової ситуації можливої неуспішності, позиція співпраці з боку викладача і можливість висловлення думки з цікавого приводу без страху бути розкритикованим за допущені помилки чи не співпадання думки із загальною.

Список використаних джерел

1. Гальскова Н. Д. Сучасна методика навчання іноземних мов. – М. : аркто – ГЛОССА. – 2000.
2. Гоулман Д. Эмоциональный интеллект. Почему он может значить больше, чем IQ – М. : «Манн, Иванов и Фербер», 2013. – 512 с.
3. Карнеги Д. Как завоевать друзей и оказывать влияние на людей. – Изд. Прогресс, 1989.
4. Маслоу А. Мотивация и личность. – СПб. : Евразия, 1999.
5. Маслико Е. А., Бабинська П. К., Петрова С. І. Настільна книга викладача іноземної мови. – Мінськ : Вища школа. – 1999.
6. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. / О. Пометун, Л. Пироженко – К., 2004. – 192 с.
7. Щерба Л. В. Мовна система і мовленнєва діяльність. – М., 2004.
8. Lipman M. Thinking in education / Lipman M. – Cambridge : Cambridge university press, 1991. – 188 p.
9. Twain M. Stories. Kiev Dnipro Publishers, 1979.

А. Ю. Грыженко,
ЧНУ ім. Петра Могили, г. Николаев, Україна

О ПУТЯХ СОЗДАНИЯ ПОЗИТИВНОЙ УЧЕБНОЙ СРЕДЫ НА ЗАНЯТИЯХ ПО АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ

Статья посвящена раскрытию роли создания условий наиболее способствующих достижению положительных результатов в процессе обучения. Рассматриваются некоторые приемы создания подобной благоприятной атмосферы, основываясь на опыте автора. Дано описание типичных трудностей, возникающих в процессе преподавания и рекомендации, помогающие избежать некоторых распространенных ошибок.

Ключевые слова: чувство защищенности; позитивные эмоции; способствующая атмосфера; равноправные участники процесса обучения; позиция сотрудничества.

A. Gryzhenko,
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

ABOUT THE WAYS OF CREATING THE MOST FAVOURABLE SURROUNDING IN ENGLISH CLASSES

The article is dedicated to defining the role of the most favourable surrounding in the process of teaching. Different views of psychologists are described and taken into consideration while speaking about the ways of creating the best atmosphere for students to feel comfortable and avoid negative feelings and anxiety.

The author proves that only calm, friendly atmosphere can be most productive and give the most positive results. People should feel satisfied with the results of their activity but it is only possible working in such a way when one is pushed right up to the limit of one's ability, but not beyond it. Being made work beyond one's abilities doesn't encourage being most productive.

Tension and challenge which have become popular in gaining success today are not creating any positive attitude to the process of achieving anything, including good progress in learning a foreign language. People strive to satisfy their basic needs and one of them is the feeling of safety and protection. The goal of every class is to create a situation which meets this very need.

The article describes some situations while learning different topics in which students got a possibility to do their best, express their opinions and exchange ideas, refer to their own life experience proving their views.

Some typical mistakes while teaching and the ways of avoiding them are presented in the article. Teachers often tend to be above the process of learning instead of being one of its equal participants. Students and teachers should interact in such a way that everyone feels equally important among others.

Trying to be ideal is also a typical mistake, because it creates a feeling of uncertainty in students. A teacher should present an example of a person who knows that gaining knowledge is a life-long process which never ends, especially in the informational era. Students should realize that there is always something that is not known to you, but you can always fill in this gap by being persistent in searching for necessary facts.

One of the ways of creating a favourable atmosphere in class is organizing and conducting an interesting discussion. There must always be friendly surrounding in which everyone is sure that his or her opinion is important and valuable irrespective of students' knowledge level. A foreign language class should be a place where it is interesting to come to and exchange opinions with people who are willing to understand and support you. This will result in the desire to learn more and gain profound knowledge instead of avoiding speaking out of fear to look ridiculous. Only feeling of self-assurance and confidence can contribute to the most successful learning process which will result in forming a person who knows how to gain knowledge and is ready to do it during the life course.

Key words: *feeling of being protected; positive emotions; favourable atmosphere; equal participants of learning process; cooperation position*

Рецензенти: **Шерстюк Л. В.**, канд. пед. наук, доцент, ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна;
Гришкова Р. О., д-р пед. наук, професор, ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна.